

Malmin lentoasema 1940-luvulla

Kuvia Erkki Hämäläisen esitykseen hävittäjälentäjien kokemuksiin Malmilla sodan aikana
"Larun pojat ilmassa" 24.9.2014 DC-3 muistelulennon tilaisuudessa

Lähteet: Ilmailukirjallisuutta, SA-kuvia ja Lauri Hämäläisen arkistoa (HLeLv 26)

tolaista DB-3T-pommikonetta. Ne ampuivat konekivääreillä matkustajakoneen tuleen. Kone putosi Kerin majakasaaren lähelle ja upposi. Hylkyä on etsitty vielä viime vuosinakin tuloksetta. On mahdollista, että neuvostoliittolaiset ovat nostaneet hyllyn jo aiemmin.

Neuvostoliitto ei koskaan tunnustanut, että sen pommikoneet olivat hyökänneet Kaleva-matkustajakoneen kimppuun ja aiheuttaneet sen tuhon. Tapahtumalla oli kuitenkin kymmeniä silminnäkijöitä Viron rannikolla sekä virolaisia kalastusaluksia lähellä putoamispaikkaa. Kalastusalukset keräsivät merestä koneen jäänteitä sekä rahtia ja matkustajien matkavaraita, mukaan lukien diplomaattipostia. Jonkin aikaa pudotuksen jälkeen paikalle ajoi neuvostoliittolainen sukellusvene Šts-301, joka vaati kalastajia luovuttamaan pelastamansa tavarat. Suomessa radiotiedustelu oli siepannut ja avannut sukellusveneen tapahtumaraportin ja ilmoituksen talteen ottamista tavaroista.

Matkustajakone Kaleva Malmin lentokentällä.

Kaksi päivää tapahtuman jälkeen Neuvostoliitto katkaisi Viron yhteydet ulkomaailmaan. Viro ja muut Baltian maat liitettiin Neuvostoliittoon.

Suomessa julkisuuteen annettiin vain tieto Kalevan tuhosta, ja sen aiheuttajaksi ilmoitettiin selvittämättömät räjähdykset.

Koneen pilotti ja radisti olivat suomalaisia, mutta kaikki matkustajat olivat ulkomaalaisia. Joukossa oli Yhdysvaltain suurlähetystön kuriiri. Rahtina oli yli 200 kiloa diplomaattipostia.

Kalevan alas ampumisen syytä ei ole koskaan selvitetty. Aluksi oletettiin, että syynä olisi ollut koneessa ollut diplomaattiposti, jossa epäiltiin olleen radioliikennekoodeja ja muuta salaista aineistoa, jota Neuvostoliitto olisi tavoitellut. Jää arvailuun varaan, miksi aineistoa ei olisi takavari-

koitu paljon vaivattomammin jo Tallinnassa lentokentällä. Siksi on täysin mahdollista, että koneen rahti ei alun perin ollut alas ampumisen syy. Kysymyksessä ei ehkä pommikoneiden miehistön harkitseman toiminta tilanteessa, jossa Neuvostoliiton Itämeren-laivasto oli antanut Baltian maiden saartokäskyn tarkoituksenaan eristää Viro ja muut Baltian maat ennen niiden liittämistä Neuvostoliittoon.

Oli miten oli, tapahtuma aiheutti syvä huolta Suomen poliittisessa johdossa eikä tietoa tapahtuneesta annettu julkisuuteen muuta kuin hyvin epämääräisessä muodossa.

Hankoniemen menetyksen merkitys

Talvisodan rauhansopimuksella Suomea pakotettiin hyväksymään esitys Hankoniemen vuokraamisesta Neuvostoliitolle. Talvisodan syttymistä edeltäneissä neuvotteluissa suomalaiset olivat ehdottaneet torjuneen esityksen. Hankoniemen luovutus oli sotaa edeltäneissä oloissa täysin mahdoton hyväksyttäväksi, eikä Suomea hallituksella olisi ollut siihen poliittisistä selkänajoista. Lisäksi neuvostoliittolaisen tukikohdan ja vuokra-alueen sijoittuminen Suomen selustaan olisi ollut sotilaallisesta näkökulmasta vaarallinen asiointi.

Neuvostoliiton näkökulmasta Hankoniemen tavoittelemisen tukikohdaksi oli ymmärrettävä strateginen tavoite. Se jälkeen kun Viro olisi miehitetty, Hankoniemen tukikohtaan nojautuen kokonaan Suomenlahti oli suljettavissa ulkopuolelta merivoimilta. Tämä oli linjassa rajasiirron kanssa Karjalan kannaksella. Leningradin ympärille pyrittiin muodostamaan suojavyöhyke kaupungin turvaksi.

Se mitä syksyllä 1939 oli vain ehdo-

Malmin kenttä oli 1938 lähtien yhteytemme Eurooppaan ja Suomen muille lentokentille

” Kunnes sota muutti sen tärkeäksi mm. Helsingin puolustuksen kannalta, yhteytenä Eurooppaan ja välilaskupaikkana rintamien välillä

” Valvontakomissio otti Malmin käyttöönsä kolmeksi vuodeksi 1944 syyskuussa

” lentotoimintaa siirrettiin mm. Hyvinkäälle

” Malmi on toiminut sen jälkeen siiviili-ilmailun vilkkaana keskuksena

” Nyt sen toiminta on ollut uhattuna alueelle suunniteltujen asuntojen rakentamisen vuoksi

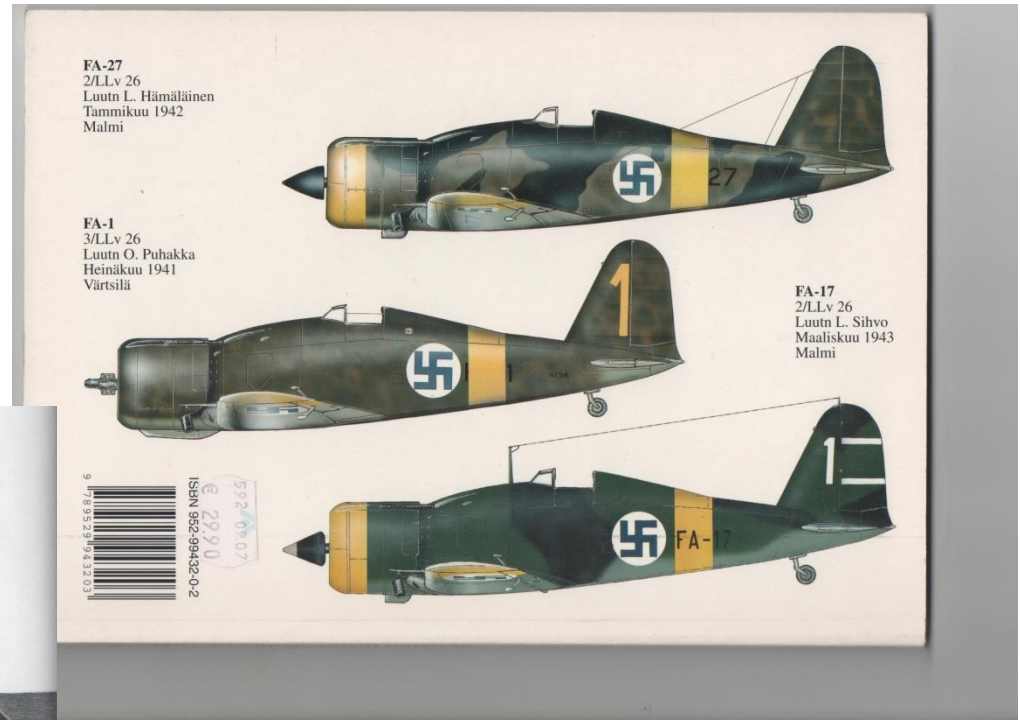
Aero Osakeyhtiön Kaleva Ju-52 Malmin kentällä. ”Kone ammuttiin 14.9.1940 Kerin majakan läheisyydessä. Suomen poliittinen johto huolestui syvästi eikä tietoa annettu julkisuuteen kuin hyvin epämääräisessä muodossa”.

(Lähde: Suomen ilmasodan Pikku jättiläinen, Heikki Nikunen, Jyrki K. Talvitie, Kalevi Keskinen, WSOY 2011)

Ilmari Juutilainen lensi viipymättä Malmilta paikan päälle tutkimaan tilannetta ja mm. näki venäläisen sukellusveneen keräämässä Kalevan jäänteitä. (Lähde: Erkki Hämäläisen haastattelu)

Malmi toimi sotilaskenttänä 1939-44

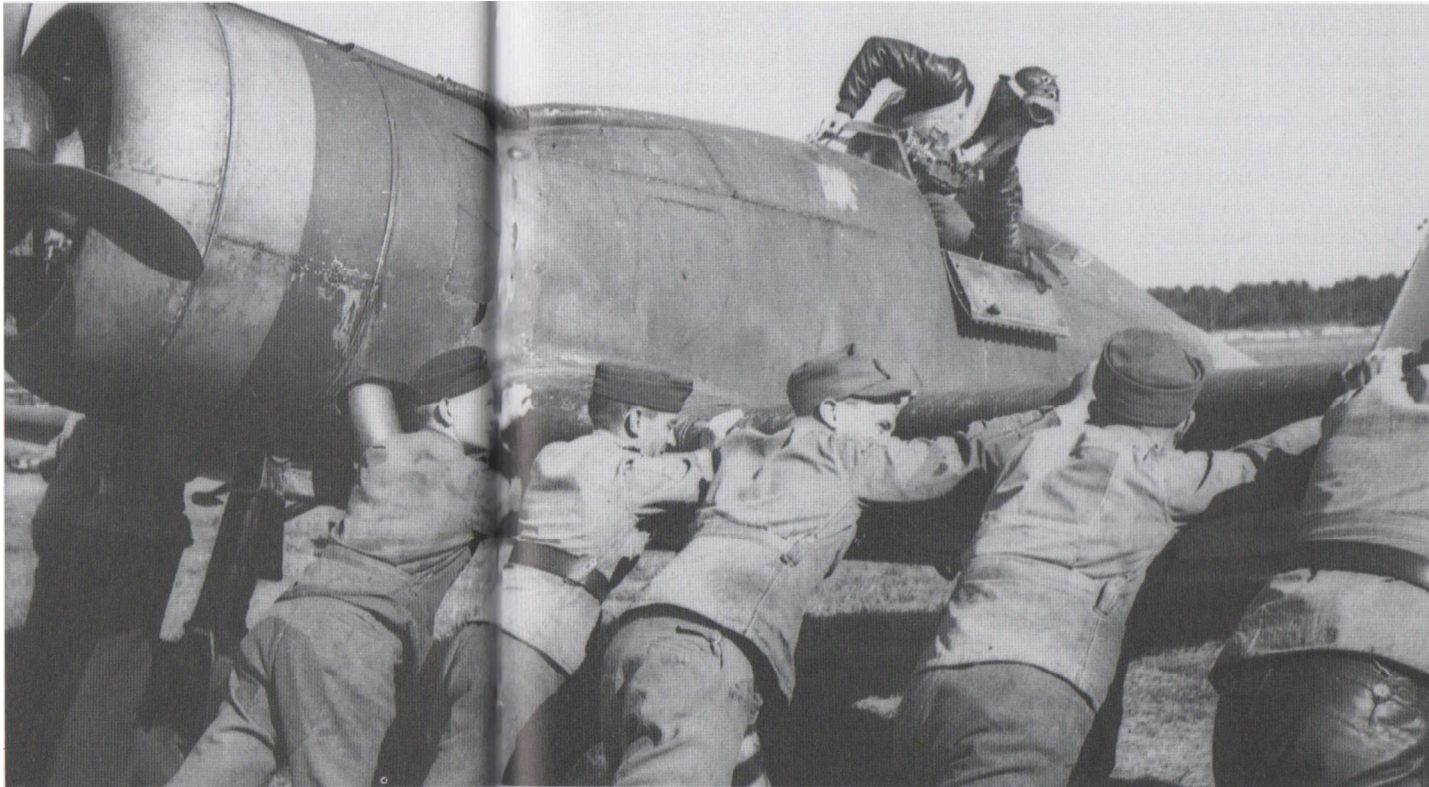
- “ Hävittäjä Lentolaivue 26 Fiat G-50 oli koneineen Malmilla 1942-43
- “ Lentäjät FA-17 siivellä 1942 elokuu
  - . 2/LeLv 26 ohjaajia vasemmalta: vänr. L. Kalkkinen, luutn L. Hämäläinen, vänr C-E Bruun, väep L. Aaltonen, vänr. O. Helenius (Suomen ilmavoimien historia 8, Fiat G. 50)

Lentolaivue 26:n kakkoslentueen päällikkö Luutnantti Lauri Hämäläinen on laskeutunut Fiatillaan Malmille elokuussa 1942

Kuva: Suomen ilmailun Pikku jättiläinen, Heikki Nikunen, Jyrki K. Talvitie, Kalevi Keskinen, WSOY 2011 s 226-227

PE-2 sotasaaliina Saksasta saatua pommikonetta lämmitetään ilmalla Malmilla 1944.01.29.
Tällaiset nopeat pommikoneet osallistuivat mm. Helsingin pommituksiin (SA-kuva)
Lauri Hämäläisen lentämä pommikonetyyppi Malmilla; Ilmavoimilla oli useita PE-2 käytössä

Hurricane Malmilla 1942

Ltn Lauri Hämäläisen It-asemien tiedustelulento Leningradiin

Kuva: Suomen ilmailun Pikku jättiläinen, Heikki Nikunen, Jyrki K. Talvitie, Kalevi Keskinen, WSOY 2011

Luutnantti Lauri Hämäläinen läpiampumansa potkurin kanssa. Hämäläinen ampui samalla matkalla alas venäläishävittäjän I-153. Oma kone FA-4, Lunkula 1941.08.10 (SA-kuva)

Pakkolasku Myrskyn
koelennolla (MY-12)
laskutelinevian vuoksi,
Härmälän kentälle
1944.08.03

(Lähde: Lauri Hämäläisen arkistot)

Kapteeni Lauri
Hämäläinen toimi
lentokonetehtaan
koelentäjänä
Tampereella 1944-47

1000 sotalentoa suoritettu. Taulut puhuvat selvää kieltään. Oikealla oleva taulu kertoo tuhottujen sukellusveneiden kohtalosta. Malmin lentokenttä, Hki 1943.10.21 (SA-kuva)

Brewster hävittäjälentäjiä 1942 Kannaksella. Ilmari Juutilainen oikealla (SA-kuva)
Juutilainenkin oli Malmilla; Kalevan alasampuminen välirauhan aikana 1940/elok.

MT-hävittäjä lähtövalmiina.
Malmin lentokenttä 1944.01.07

Valvontakomissio saapunut Malmille 1944.09.23. Evi Ursin vastaanottamassa venäläisiä (SA-kuva) Venäläishallintaa Malmilla kesti kolme vuotta

Valvontakomissio marssii kentältä Hotelli Torniin